

21.03x35.11	31	32	עמוד	כותרת	כלכליסט	11/05/2010	22575928-0
ייעוץ ושירותים עסקיים וטכנולוגיים ACCENTURE קטנצר - 107079							

כץ הפעילות לעידוד התחרות תגרום נזק

ראיון כלכליסט

רופ' ראול כץ, מומי זה לניתוח כלכלי של שוקי תקשורת, כופר בהנחה הרווחת שלפיה שוק התקשורת בישראל סובל מחוסר תחרותיות בתחום הסלולר ומקיפאון בתחום האינטרנט. ומשום שמצבנו התחרותי מצוין דווקא, טוען כץ, הפעילות המאומצת של משרד התקשורת לעידוד התחרות רק תגרום נזק.

"בעולם התקשורת יש צורך מתמיד במיוזגים בגלל השינויים התכופים בטכנולוגיות ובמודלים העסקיים", מסביר כץ. "בכל העולם ניתן לראות שבשוקי התקשורת פועלים בדרך כלל שניים: שלושה שחקנים גדולים ששולטים על רוב השוק, ולצדם שחקני נישה קטנים. הבעיה היא שהרגולטור פועל נגד מיוזגים".

פרופ' ראול כץ, מומחה לרגולציה בתקשורת:

הבלון של הרגולציה

כץ, פרופסור שלא מן המניין באוניברסיטת קולומביה, מנהל את המחקר במרכז טלחה-מידע באוניברסיטה. בעבר עבד 22 שנים בחברת הייעוץ בח אלן המילטון, שבה החל כתפקיד זוטרו וסיים כשותף בכיר. הוא מתמחה בניתוח אסטרטגי לחברות טכנולוגיה ותקשורת ונותן ייעוץ גם למוסדות ממשלתיים כרחבי העולם. בין השאר היה מעורב בניתוח תוכנית התמריצים של ממשל אובמה להגדלת חדירת הפס הרחב בארה"ב. לניתוח השוק הישראלי הגיע בעקבות שיתוף פעולה עם חברת הייעוץ העסקי הטכנולוגי הבינלאומית אקסנצ'ר.

"אתם צריכים צאר תקשורת"

לפרופ' ראול כץ מאוני' קולומביה יש הרבה ביקורת על שר התקשורת כחלון. את יוזמת המפעילים הווירטואליים הוא מכנה "תאונת פגע וברח", ואת הגבלת דמי קישוריות "צעד פוליטי". למרות זאת, הוא תומך בהתערבות – של נתניהו

גילעד נס

פרופ' ראול כץ

תפקיד נוכחי: מנהל המחקר בתחום תקשורת המידע באוניברסיטת קולומביה

תפקידים קודמים: שותף בכיר בחברת הייעוץ בח אלן המילטון

השכלה: Ph.D בניהול ומדע המדינה מ-MIT. תארים בתקשורת ומדע המדינה מאוניברסיטת סורבון שבפריז

לנישות הללו וכבשו בחזרה את נתח השוק, אם באמצעות רכישת המפעיל לים הווירטואליים ואם באמצעות יצירת מותג שפונה לאותה נישה. "בישראל המפעילים הווירטואליים יגיעו לשוק כאשר הנישות כבר מטופלות על ידי המפעילים הקיימים. לרבים מהמפעילים הווירטואליים בעולם יש שתי דרכים לסיים את חייהם – או שהם נסגרים, או שהם נרכשים בידי מפעילים גדולים יותר. את תסריט הרכישה – לא רק של מפעילים וירטואליים, אלא של כל גורם שלא עמד בתחרות – אני מכנה 'Hit and Run', כיוון שהוא משפיע על השוק, אבל הגורם המשפיע נעלם. אני חושב שמשרד התקשורת שלכם משקיע יותר מדי זמן במשהו שלא יניב כמעט שום דבר".

בהתחשב בעובדה שתקנות המפעילים הווירטואליים שפרסם משרד התקשורת הישראלי אוסרות אחזקה של מפעיל סלולרי קיים בהם, אפשרות הרכישה בידי מפעיל סלולרי שתציל את המפעיל הווירטואלי בעתיד נפסלת, ומותר, אם

הרגולטור שואף אליו. בחלק גדול מהמקרים הרגולטור בוחר לבצע רגולציה רק על חלק מהמרכיבים של השוק, דוגמת המחירים, פתיחת התשתיות המיוזגים, בעוד שהוא מתעלם לגמרי ממבטעל לעבר השוק כולו ועל השפעות הרכיבים הללו על התמונה הגדולה".

כדוגמה למדינות שבהן הרגולטור השכיל לפתח את השוק ולא להגביל אותו, כץ מציב את שבדיה, קוריאה, הולנד ואסטוניה. המדינה הדומה ביותר לישראל מבחינת תמהיל חברות התקשורת הקוויט והסלולריות הפועלות בה, לדעתו, היא שווייץ.

"שוק הסלולר תחרותי"

פתרון המפעילים הווירטואליים בסלולר אינו זוכה אצל כץ לשבח. "ההיסטוריה מוכיחה שכאשר מפעילים וירטואליים פנו לנישות ההצלחות להשתלט על חלק גדול מהן, המפעילים הגדולים פשוט התחילו לפנות בעצמם

תחזיתו של כץ לכמה שוק התקשורת הישראלי בשנים הקרובות מבחינה בין שני תסריטים עיקריים. בראשון, שהוא מכנה "היפר תחרות", הרגולטור, שעוצר מיוזגים ופותח תשתיות של חברות קיימות לשימוש של חברות חדשות, מייצר בכך תחרות מבוססת שירותים, שבה משתתפים לפחות שישה שחקנים גדולים ובינוניים. בתסריט השני, המכונה "תווה ובוהו", השחקנים הקטנים קורסים ומותירים את 90% מהשוק בידי שלושה השחקנים הגדולים המחזיקים בתשתיות, כך שנוצרת שוב תחרות מבוססת תשתיות.

המשתנה שיקבע איזה תסריט יתמש, אומר כץ, הוא גישתו של הרגולטור למיוזגים ורכישות. כשלעצמו, כאמור, הוא סבור שתחרות מבוססת תשתיות עדיפה כדי לתמרץ מתחרים להקים תשתיות טכנולוגיות מתקדמות יותר ולנצח בכך את המתחרים הקיימים. פתיחת התשתיות הקיימות לשימושן של חברות חדשות והעברת התחרות לתחום המחיר, אומר כץ, יפה כן את שדרוג התשתיות ללא משתלם ועל כן ייווצר פיגור טכנולוגי.

"התהליך דומה ל-U הפוכה", אומר כץ. "אם הרגולטור גודם לחברות להגיע למצב שבו הרווח שלהן כבר לא מתיר להן שום סיבה להמשיך ולהשקיע, הן לא ישקיעו, ואז ראי שלא יתרחש השינוי לטובה שה"

להסתמך על התחזית הקודמת של כץ, רק תסריט אחד עגום של סגירה למרבית המפעילים הווירטואליים.

"אני סבור ששוק סלולרי שבו יש שלושה מפעילים הוא תחרותי מספיק", אומר כץ. "המחירים ממשיכים לרדת, והשוק מציג פיתוחים חדשניים ולא נעצר. למעשה, כשיש מספר גדול של מפעילים, הצרכן מקבל רווקא פחות

10.15x30.54	32	עמוד 32	כותרת - כלכלי סט	11/05/2010	22575934-7
ייעוץ ושירותים עסקיים וטכנולוגיים ACCENTURE קסוצר - 107079					

החסריטים של כץ לשוק התקשורת העתידי

חסריט שני תחרות מבוססת תשתיות	חסריט ראשון תחרות מבוססת שירותים
<ul style="list-style-type: none"> התשתיות של הספקים הגדולים נותרות בשימוש הבלעדי חסם כניסה גבוה – מעט חברות מחזיקות בבעלותן תשתיות הרגולטור לא מתערב בשאלות של מיזוגים ורכישות החשש: הרגולטור יכריח את החברות להוריד מחירים ושדרוג התשתיות יהפוך לא משתלם 	<ul style="list-style-type: none"> פתיחת התשתיות של הספקים הגדולים לספקי שירותים רבים חסם כניסה נמוך – ריבוי ספקים המציעים שירותים על התשתית הרגולטור מונע מיזוגים ושיתופי פעולה רוחביים החשש: השחקנים הקטנים לא מחזיקים מעמד והשוק חוזר לשליטה בלעדית של הגדולים

קיים בלבול בתחום התקשורת והטכנולוגיה, הגופים זורקים את האחריות זה לעבר זה, אומר כץ, ולכן "חשוב שתהיה ישות אחת שמרכזת את הטיי פול בנושא ומגבשת חזון לעתיד. בקור ריאה הם קוראים לאדם הזה צאר ה-ICT – הממונה על טכנולוגיית המידע והתקשורת. זהו אדם שתפקידו לוודא שכל הצדדים נעים באותו כיוון ועל פי תוכנית ברורה. כך גם בישראל – אתם לא צריכים שר, אתם צריכים צאר".

החזון שעליו הוא מדבר נוגע בעיקר קר לשיעורי החדירה של הפס הרחב. "מהנתונים שראיתי בישראל, מסך כל משקי הבית האב שיש ביכולתם להתחבר לפס הרחב, 83% עושים כן. מכאן ש-17% בחרים שלא להתחבר לפס הרחב. אני קורא לזה 'פעור הדרשה' (Demand Gap). הפער הזה נגזר מבחינת עיות כלכליות, העדפות דמוגרפיות של קבוצות אוכלוסייה מסוימות, וגם עסקים קטנים שלא מבינים את הצורך בפס הרחב".

על הממשלה, אומר כץ, "לגבש תוכנית שמציעה פתרונות – שיתופי פעולה עם מוסדות חינוך, סכסוד רכישת מחשבים לאוכלוסיות חלשות, תמריצים לעסקים קטנים וכדומה. בשבדיה, למשל, המדינה מעודדת חיבור לפס רחב של עסקים קטנים באמצעות הפחתת מס על הוצאה זו. הבשורה הטובה יחסית היא שפער הדרשה בישראל דומה לפערים במדינות דוגמת אוסטרליה והנמרק, ונמוך יותר מאשר במדינות כמו גרמניה וארה"ב. מצד שני, הפער גבוה יותר ממדינות כמו שבדיה וקוריאה, כך שאפילו שר עוד לצמצם אותו באופן משמעותי".

כץ לא רואה סתירה בין הצבת ממונה לגיבוש ולפיקוח על ביצוע תוכנית ארוכת טווח בתחום תשתיות התקשורת לבין היכולת של הכוחות השונים בשוק לקבוע את הרכב התחרותיות. "אנחנו מדברים על תעשייה שבה לוקח שנים לבנות תשתית, ואסור שהתרחשויות פוליטיות יגרמו לשינוי בתוכנית האב מדי כמה שנים. בצ'ילה ובשבדיה, למשל, המפלגות הפוליטיות היריבות שיתפו פעולה בגיבוש אסטרטגיית תקשורת ארוכת טווח למדינה, כמו גם במדינות מתפתחות כמו ברזיל. בישראל זו פשוט חובה, בהתחשב בהסתמכות של המדינה על 'כלכלת המידע', שבה מקצועות הטכנולוגיה הם המהתיים לעתיד המדינה".

שירותים, כי המפעילים עוסקים בלקיחת נתח שוק האחד מהשני ולא מפיקים מספיק רווח כדי להשקיע בשיפור התשתית. משרד התקשורת שלכם צריך להבין שטריאופול אינו מעיד בהכרח על פגיעה באפשרויות של הצרכן ליהנות מהתקדמות בשוק".

כדי להוכיח את טענתו כץ מתאר את ההיסטוריה הקצרה של חברות הסלולר בישראל. "פלאפון היתה בתחילת הדרך מונופול. סלקום נכנסה לשוק ועברה אותה. פרטנר נכנסה כשחקן שלישי והצליחה לעבור את סלקום, אבל סלקום הצליחה להשיב לעצמה את הבכורה. זהות השחקן המוביל בשוק השתנתה במשך השנים, בין השאר באמצעות שימוש בהורדת מחירים של החברות עצמן. הרגולטור לא היה צריך להתערב כלל, אלא פשוט לתת לכוחות השוק לפעול".

את מהלכו של שר התקשורת משה כחלון להורדת דמי הקישוריות כץ לא אוהב. "אני חושב שבישראל זה מהלך שנגזר מפוליטיקה, לא מכלכלה. אם היה מצב שבו שחקן אחר היה נהנה באופן משמעותי מחוסר האיזון בדמי הקישוריות, למשל חברה ששולטת ב-60% מהשוק, או היה הרגולטור נדרש להתערב כדי לאזן. אבל בשוק שנחלק באופן די שווה בין שלושה שחקנים – ושחקן קטן נוסף – זה לא הכרחי".

באופן לא מפתיע, כץ מתנגד לתמיכה שמקבלת מירס מהרגולטור בגלל עמדת האנדרדוג שלה: "התמיכה של הרגולטור במירס רק תגרום לאפקט ה'Hit and Run' שתוארתי קודם. כשר פו של רכב אני מאמין שלאחר שדרוג הרשת שלה היא תירכש בידי אחר מהשחקנים האחרים, וכאן אנחנו שוב חוזרים לעמדה הנוכחית של משרד התקשורת, שסרב לאפשר לה להירכש, ורק ייצור שוב בעיה".

ראש ממשלת תקשורת

בנקודה הזאת בראיון לא מפתיע לשמוע שכץ אינו מתלהב גם משאיפתו של כחלון לאמץ את הרעיון שעומד על הפרק כבר יותר מעשור, להחלפת משרד התקשורת ברשות תקשורת אפוליטית. לדעתו, מדובר במשימה כה גדולה, המצדיקה הובלה מצד ראשי ממשלה. "במדינות שבהן